

Klimaatactieplannen

2024

Inhoudsopgave

1. Waarom een klimaatcommitment?	3
2. Actieplannen	4
3. Actief aandeelhouderschap	6
4. Managerselectie en -monitoring	7
5. Fondsenbeheer	8
5.1 Aandelenfondsen	8
5.2 Bedrijfsobligatiefondsen	14
5.3 Opkomende landen staatsobligaties	21
5.4 Infrastructuurfonds	26
6. Asset Management	31
De Betrokken Belegger	31
Investment Grade Bedrijfsobligaties	31
Direct vastgoed	32

1. Waarom een klimaatcommitment?

Een pensioenuitkering heeft vooral waarde in een leefbare en stabiele wereld. Als uitvoerder en vermogensbeheerder voor pensioenfondsen, wil MN daarom bijdragen aan het beperken van klimaatverandering. Daarnaast is MN ervan overtuigd dat beleggingen die rekening houden met het klimaat, op de lange termijn ook minder financieel risico lopen. Strengere regelgeving, innovatie in duurzame technieken en de veranderende vraag vanuit de samenleving vormen op termijn een bedreiging voor bedrijven die niet willen of kunnen verduurzamen.

MN is zelf geen eigenaar van vermogen. Dit zijn de pensioenfondsen voor wie MN werkt. Zij maken de strategische beleggingsbeslissingen. MN geeft hieraan op de volgende manieren invulling en ondersteuning:

- **Fiduciair advies** over beleggingsbeleid en inrichting van de portefeuilles
- **Fiduciair beheer**; MN selecteert, monitort en beoordeelt externe vermogensbeheerders
- **Vermogensbeheer**; een deel van het vermogen wordt belegd door MN

Het Akkoord van Parijs

MN wil ervoor zorgen dat opdrachtgevers een bijdrage leveren aan het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5 graden. Het doel is om verandering teweeg te brengen in de economie en de uitstoot van het totaal belegde vermogen bij MN te reduceren tot netto nul in 2050. Dit sluit aan bij de afspraken die zijn gemaakt in het Akkoord van Parijs en het Nederlandse Klimaatcommitment.¹

MN beheerde per eind 2023 een vermogen van ongeveer €146 miljard voor zeven pensioenfondsen en één verzekeraar, namelijk:

- Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT)
- Pensioenfonds van de Metalelektro (PME)
- Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij (Bpf Koopvaardij)
- Bedrijfstaking pensioenfonds Mode-, Interieur-, Tapijt- en Textielindustrie (MITT)
- Pensioenfonds Cargill
- Stichting Pensioenfonds Essity
- Pensioenfonds Forbo
- NV schade

---

1. MN is één van de ondertekenaars van het commitment van de financiële sector aan het Nederlandse Klimaatakkoord: Home - Klimaatcommitment.

2. Actieplannen

Om bij te dragen aan de reductie van CO₂-uitstoot, heeft MN actieplannen opgesteld. Deze volgen het pad van de vier d's:

1. **Data:** Inzicht creëren op basis van zo betrouwbaar mogelijke data in hoe beleggingen wel of niet passen bij een 1,5 graden-pad.
2. **Doelstellingen:** Doelstellingen per beleggingscategorie en per sector formuleren die ervoor zorgen dat de totale beleggingsportefeuille in 2050 voldoet aan het Akkoord van Parijs.
3. **Druk:** Als aandeelhouder en belegger invloed uitoefenen op bedrijven, landen en externe vermogensbeheerders om de CO₂-uitstoot te verlagen.
4. **(Des)investeren:** Beleggingsposities met beperkte veranderpotentie afbouwen of helemaal verkopen, en posities vergroten in beleggingen die wel een positieve impact hebben op het klimaat.

Het gaat om echte verandering

Het tegengaan van de opwarming van de aarde lukt alleen als een groot deel van de economie verduurzaamt. Juist in de sectoren die op dit moment nog veel CO₂ uitstoten, is verandering nodig om de energietransitie tot een succes te maken. Daarom adviseert MN niet om de CO₂-uitstoot op portefeuilleniveau zo snel mogelijk terug te brengen. Dit kan eenvoudig worden bewerkstelligd door beleggingen te verkopen, maar daarmee verandert de daadwerkelijke uitstoot in de economie vaak niet.

MN is er van overtuigd dat het zinvol is om te blijven investeren in activiteiten die de samenleving nodig heeft, zoals de productie van staal, het bouwen van huizen en het opwekken van voldoende energie via bedrijven die zich inzetten voor de energietransitie. MN raadt daarom aan opdrachtgevers aan om sectorspecifieke reductiedoelstellingen te hanteren. De uitstootreductie die nodig is om de opwarming van de aarde tot 1,5 graden te beperken, verschilt namelijk per sector en is mede afhankelijk van de mogelijkheden die een bedrijf heeft. Bedrijven met onvoldoende veranderpotentie kunnen wel worden uitgesloten.

MN neemt voortrekkersrol, maar kan het niet alleen

Op dit moment is het niet haalbaar om enkel in bedrijven te investeren die op koers liggen voor een 1,5 graden pad omdat een groot deel van de wereldeconomie hier nog niet aan voldoet. Het streven is om steeds een flinke stap voor te lopen op de bredere economie. Dit wil zeggen dat de portefeuilles van onze opdrachtgevers relatief veel bedrijven bevatten die goed op weg zijn met verduurzaming. Of het lukt om deze doelstellingen te behalen, is ook in grote mate afhankelijk van in hoeverre overheden, bedrijven en andere grote beleggers handelen naar het pad van maximaal 1,5 graden.

Risico-rendementsverhouding

In alle gevallen geldt dat de portefeuilles van onze opdrachtgevers passend moeten blijven bij het beoogde risico-rendementsprofiel en het strategische beleggingskader.

Relevante beleggingen

Alle beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille van MN zijn relevant in het kader van het klimaatcommitment. Immers, via elke beleggingscategorieën zijn er (in theorie) mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de wereldwijde CO₂-uitstoot. Om een effectief klimaatbeleid te kunnen

voeren is het echter van belang om de aandacht te focussen op de meest relevante beleggingen.

De mate waarin een beleggingscategorie relevant is voor ons klimaatbeleid, is afhankelijk van:

1. Mogelijkheden om de CO₂-uitstoot te beïnvloeden;
2. Mogelijkheden om te meten welke bijdrage de beleggingen leveren aan de energietransitie;
3. De omvang van de beleggingscategorie in de portefeuille.

De beleggingen in aandelen, vastgoed en infrastructuur zien we als meest relevant. Via aandelen is het mogelijk om invloed uit te oefenen als aandeelhouder, en binnen vastgoed en infrastructuur zijn er volop mogelijkheden om investeringen te doen die bijdragen aan de energietransitie. Maar ook in andere beleggingscategorieën nemen we actie. Voor vrijwel alle beleggingscategorieën is een klimaatactieplan opgesteld.

Carbon credits en offsets

MN maakt geen gebruik van carbon credits. Voor beleggingen in impactinvesteringen wordt berekend wat de omvang is van de vermeden CO₂-uitstoot. Deze wordt niet gebruikt om de CO₂-uitstoot van beleggingen te compenseren.

3. Actief aandeelhouderschap

MN oefent toezicht uit op de ondernemingen waar opdrachtgevers in beleggen (zowel via interne als externe beheerders) en gaat met een deel van deze bedrijven in gesprek ('engagement') over hun rol in klimaatverandering. In de eerste fase lag de focus er vooral op dat bedrijven de benodigde data vergaren en verstrekken, commitments over klimaatneutraliteit afgeven en doelstellingen formuleren. In het huidige programma wordt beoordeeld of de geformuleerde doelstellingen en acties van de bedrijven in lijn zijn met een 1,5 graden-pad. Bedrijven die onvoldoende voortgang tonen, kunnen worden uitgesloten.

In gesprek met olie- en gasbedrijven

Sinds 2021 is MN namens een aantal opdrachtgevers in gesprek met alle bedrijven in de olie- en gassector. Stapsgewijs is er afscheid genomen van de bedrijven die een te geringe bijdrage leverden aan de energietransitie. Ook is er afscheid genomen van nutsbedrijven met significante opwekcapaciteit uit kolen die geen uitfaseringsdoelstellingen hebben gecommuniceerd.

Iedere twee jaar worden engagementtrajecten met bedrijven – samen met opdrachtgevers – geëvalueerd en aangescherpt op basis van onder meer de eerdere ervaringen en de voortgang die in de verschillende sectoren wordt gemaakt. De voortgang bij bedrijven in de olie- en gassector was de afgelopen jaren dermate beperkt, dat besloten is om het merendeel van deze bedrijven uit te sluiten. Er zijn sinds oktober 2023 nog 9 olie en gasbedrijven over in de aandelenportefeuilles van MN (het werkelijke aantal kan afwijken door periodieke portefeuille wijzigingen).

Uitbreiding naar meer sectoren

Sinds 2023 breidt MN het engagementprogramma uit naar 40 bedrijven in CO₂-intensieve sectoren die verantwoordelijk zijn voor de grote vraag naar fossiele energie. Het engagementprogramma richt zich daarnaast op alle overgebleven olie en gasbedrijven.

Systeemengagement

Vanaf 2024 richt het engagementprogramma energietransitie zich in toenemende mate op beleidsmakers en bedrijven en organisaties in de waardeketen van CO₂-intensieve bedrijven. MN gelooft er in dat door de juiste interventies te vinden, de energietransitie versneld kan worden.

Gebruik van klimaatresoluties

MN adviseert opdrachtgevers om klimaatresoluties op aandeelhoudersvergaderingen te steunen wanneer deze passen bij het Akkoord van Parijs. Ook helpt MN opdrachtgevers om zelf klimaatresoluties in te dienen. De ervaring leert dat de aankondiging van een mogelijke resolutie impact kan hebben en dat het bedrijven motiveert om een klimaatvriendelijkere koers in te zetten.

4. Managerselectie en -monitoring

MN geeft invulling aan het beleid van opdrachtgevers door hun vermogen te beleggen via interne of externe fondsmanagers. Beursgenoteerde aandelen, bedrijfsobligaties en staatsobligaties worden zowel intern als extern belegd. Infrastructuur, vastgoed en private equity worden extern belegd. Bij dit proces kijkt MN in opdracht van pensioenfondsen ook nadrukkelijk of een interne of externe manager voldoende rekening houdt met klimaatrisico's in zijn beleggingsbeleid.

MN selecteert managers die zich inzetten voor CO₂-reductie in de portefeuille en motiveert hen waar nodig om ambitieuzere stappen te nemen. Hierbij wordt onder meer gekeken naar hoe zwaar ESG-factoren ('Environmental, Social en Governance') zijn meegenomen in het beleggingsproces, naar de kwaliteit van de rapportage en naar concrete succesvoorbeelden op het gebied van klimaat die de beheerder kan laten zien.

Minimale ESG-eisen die aan iedere fondsmanager worden gesteld:

- De beheerder is UNPRI² ondertekenaar
- De beheerder heeft een asset-class specifiek Verantwoord beleggen beleid
- ESG-factoren worden geïntegreerd in beleggingsproces

Het ESG-beleid van de beheerder wordt jaarlijks geëvalueerd. Als er sprake is van een minder sterk ESG-beleid, dan wordt de beheerder hier op aangesproken.

Aanscherping beoordelingscriteria klimaatbeleid

Naar mate de standaard voor een goed klimaatbeleid bij fondsen zich verder ontwikkelt zullen beoordelingscriteria opnieuw aangescherpt worden.

---

2. PRI | Home (unpri.org), Voor enkele illiquide beleggingscategorieën kan hier, onder bepaalde voorwaarde, van worden afgeweken.

5. Fondsenbeheer

MN, handelend onder de naam MN Fondsenbeheer, is beheerder van de MN beleggingsfondsen die aan professionele beleggers worden aangeboden.

MN Fondsenbeheer is verantwoordelijk voor het portefeuille- en het risicobeheer, alsmede voor de administratie, verslaglegging, prijsstelling, uitgifte en inkoop van participaties. Ook houdt de beheerder toezicht op naleving van relevante wet- en regelgeving. Een fonds kan zoals eerder vermeld zowel beleggen via interne beheerders als bij externe vermogensbeheerders.

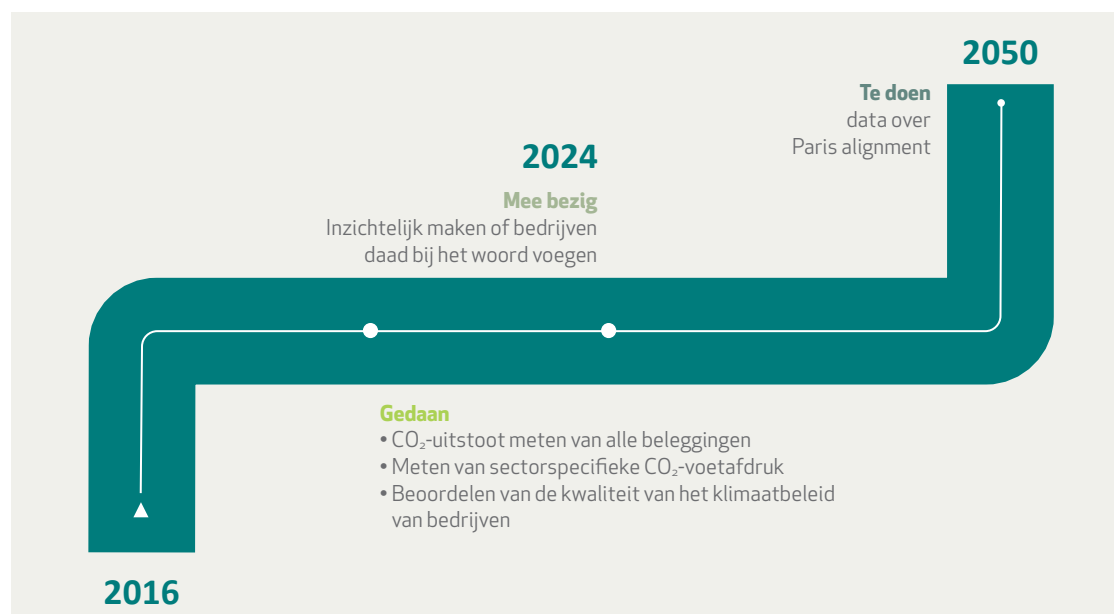
MN heeft in overleg met opdrachtgevers de afgelopen jaren verschillende maatregelen geïmplementeerd waarmee wordt bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen van het Parijsakkoord. De intentie is om deze maatregelen in de komende jaren verder aan te scherpen. Onderstaande actieplannen laten voor de relevante beleggingen zien welk beleid er geïmplementeerd is en wat er is geadviseerd om dit beleid de komende periode verder aan te scherpen.

5.1 Aandelenfondsen

MN Fondsenbeheer beheert in totaal vier aandelenfondsen:

- Mn Services Aandelenfonds Europa.
- Mn Services Aandelenfonds Noord-Amerika.
- Mn Services Aandelenfonds Emerging Markets.
- Mn Services Aandelenfonds Verre Oosten.

Data aandelenfondsen

Gedaan

CO₂-uitstoot meten van alle beleggingen

De CO₂-uitstoot van de beleggingen in de aandelenfondsen wordt per 2016 gemeten. Sindsdien is de uitstoot gedaald met 24%.

Metten van sectorspecifieke CO₂-voetafdruk

MN wil voor ieder bedrijf inzichtelijk krijgen of het genoeg doet om de uitstoot voldoende terug te brengen. Hoeveel uitstootreductie nodig is verschilt per bedrijf, afhankelijk van bijvoorbeeld de sector waarin het bedrijf actief is en de huidige carbon intensiteit van het bedrijf.

Waar mogelijk wordt de CO₂-uitstoot sectorspecifiek gemeten met behulp van data van het Transition Pathway Initiative (TPI). TPI-data geven op dit moment de benodigde cijfers voor 105 bedrijven in de aandelenportefeuille. Deze zijn tezamen verantwoordelijk voor meer dan de helft van de uitstoot van de totale aandelenportefeuille. MN verwacht dat soortgelijke data (door TPI of een andere dataprovider) op korte termijn voor een bredere groep bedrijven beschikbaar komt.

Om een inschatting te kunnen maken van het deel van de bedrijven in de portefeuille dat op koers ligt voor een 1,5 graden pad, gebruiken we momenteel de data van TPI waar deze beschikbaar is, en de data van Science Based Targets voor de overige bedrijven. Deze data heeft beperkingen, maar geeft ons wel eerste inzichten.

Beoordelen kwaliteit van klimaatbeleid

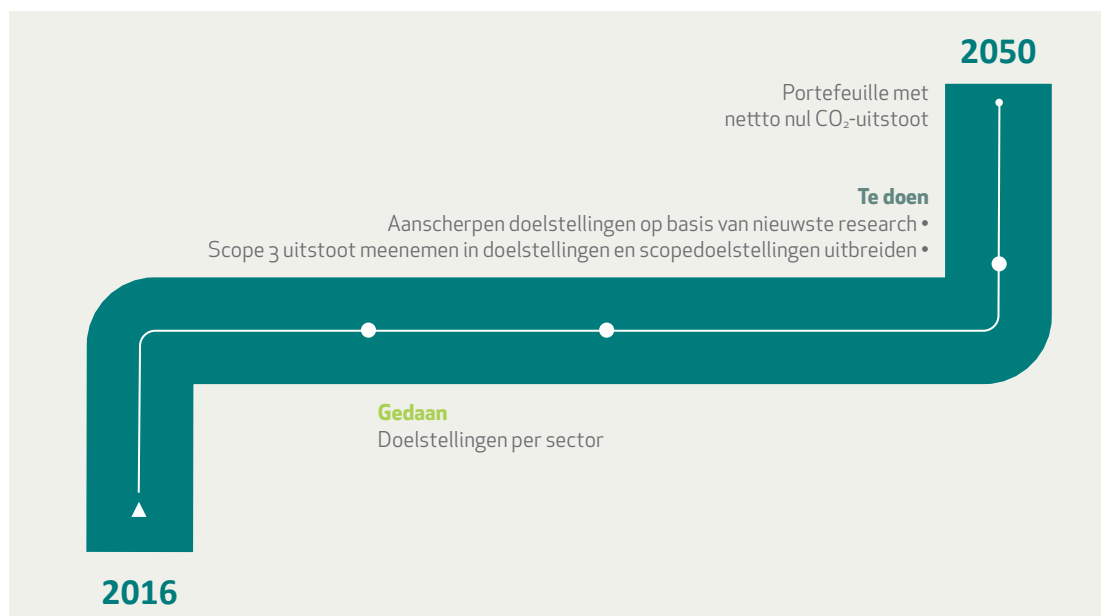
De kwaliteit van het klimaatbeleid van bedrijven wordt beoordeeld met behulp van ESG-scores. Deze scores kijken onder meer naar CO₂-reductiedoelstellingen, klimaatperformance in het verleden en huidige actieplannen. Dit soort vooruit- blikkende informatie is essentieel en helpt om de bedrijven met veranderpotentie te onderscheiden van de bedrijven die achterblijven.

Mee bezig

Inzichtelijk maken of bedrijven daad bij woord voegen

Met sectorspecifieke scorecards moet zowel inzicht verkregen worden in wat bedrijven uitstoten en welke doelstellingen zij hebben, maar ook of de acties die zij nemen passen bij deze doelstellingen.

Doelstellingen aandelenfondsen

Gedaan

Doelstellingen per sector

MN heeft de volgende reductiedoelstellingen voor de CO₂-intensieve sectoren voor 2030 geformuleerd:

Sector	Meeteenheid	Doelstelling
Luchtvaartmaatschappijen	Gram CO ₂ per RTK (Revenue tonne kilometres)	616,00
Aluminiumproducenten	Ton CO _{2e} per geproduceerde ton aluminium	4,73 ³
Autofabrikanten	Gemiddelde uitstoot van nieuw geproduceerde auto's in gram CO ₂ per kilometer	30,68 ⁴
Cementproducenten	Ton CO ₂ per geproduceerde ton cementproduct	0,42
Elektrische nutsbedrijven	Ton CO _{2e} per geproduceerde megawattuur energie	0,14
Olie- & Gasindustrie	Gram CO _{2e} per geproduceerde megajoule energie	40,95
Staalproducenten	Ton CO ₂ per geproduceerde ton staal	1,13

3. Aangepast in 2023 op basis van nieuw beschikbare data.

4. Aangepast in 2023 op basis van nieuw beschikbare data.

Deze reductiedoelstellingen zijn gebaseerd op berekeningen van TPI en gaan ervan uit dat de opwarming van de aarde onder de 1,5 graden blijft. TPI heeft hiervoor gebruik gemaakt van IEA-scenario's uit 2020, en data van het International Aluminium Institute voor aluminium producenten.

Sector (TPI Classificatie)	Meeteenheid	2021	2022	Vershil	Doelstelling 2030	Benodigde reductie
Luchtvaartmaatschappijen	gCO2/RTK	872,09	840.49	-3.6%	616,00	-27%
Aluminiumproducenten	tCO2e/t aluminium	7,66	8.32	8.6%	4,73	-43%
Autofabrikanten	gCO2/km (NEDC)	128,20	10.09	-92.1%	30.68	
Cementproducenten	tCO2/t cementproduct	0,59	0.58	1.7%	0,42	-28%
Elektrische nutsbedrijven	tCO2e/MWh energie	0,30	0.27	-10%	0,14	-48%
Olie- & Gasindustrie	gCO2e/Mj	71,17	70.52	-0,9%	40,95	-42%
Staalproducenten	tCO2/t staal	1,91	1.3	-31.9%	1,13	-13%

Te doen

Aanscherpen doelstellingen op basis van nieuwste research

Nieuw onderzoek geeft steeds nieuwe inzichten in de mate waarin verschillende sectoren een bijdrage moeten leveren om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden.

Scope 3-uitstoot meenemen in doelstellingen en scope-doelstellingen uitbreiden

In sectoren waarin bedrijven invloed hebben op de scope 3-uitstoot (indirecte uitstoot in de keten van het bedrijf) en deze een belangrijk onderdeel vormt van de totale uitstoot, is het voornemen om dit mee te nemen in de doelstellingen. Op dit moment gebeurt dat voor de beleggingen in autoproducenten en olie- en gasbedrijven. Het voornemen is om dit ook voor andere sectoren te doen, zodra data hiervoor beschikbaar komt. Ook voor de CO₂-intensieve sectoren waarvoor op dit moment nog geen relevante data beschikbaar is, zoals de chemiesector, is het plan om sectorspecifieke doelstellingen te formuleren zodra data beschikbaar komt.

Druk aandelenfondsen

Gedaan

Klimaatengagementprogramma met grote uitstoters

Het voeren van aandeelhoudersgesprekken ('engagement') wordt al jaren ingezet om bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot aan te sporen tot verandering. Het engagementprogramma was aanvankelijk gericht op olie- en gas en nutsbedrijven, en is recent uitgebreid naar andere carbon intensieve sectoren.

Gebruik van klimaatresoluties

Het advies aan opdrachtgevers is om klimaatresoluties op aandeelhoudersvergaderingen te steunen als deze voorstellen in overeenstemming zijn met het Akkoord van Parijs. MN's klanten hebben bijvoorbeeld sinds 2017 bijna jaarlijks gestemd voor de klimaatresoluties die door klimaatactiegroep Follow This zijn ingediend.

Te doen

Evaluatie/herziening van het engagementprogramma

Iedere twee jaar worden de engagementprogramma's geëvalueerd. De exacte omvang en focus van de volgende programma's wordt vastgesteld op basis van onder andere ervaringen uit het huidige engagementprogramma en de voortgang die in de verschillende sectoren wordt gemaakt om de energietransitie te bewerkstelligen.

(Des)investeren aandelenfondsen

Gedaan

Verkopen van kolenproducenten, bedrijven met lage ESG-score en CO₂-intensieve bedrijven met een lage energietransitie-score

In de aandelenfondsen zijn screenings geïmplementeerd gerelateerd aan klimaat. Zo wordt er binnen de aandelenfondsen niet meer belegd in bedrijven met een relatief lage ESG-score, zijn kolenproducenten (zoals gedefinieerd door de benchmark) uitgesloten en is een aanvullende klimaat-screening geïmplementeerd waarmee in de CO₂-intensieve sectoren 20% van de slechtst presterende bedrijven op een energietransitiescore wordt verwijderd. In de screenings wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van klimaatscores die niet alleen de huidige CO₂-uitstoot van bedrijven beoordelen, maar ook meewegen welke CO₂-reductiedoelstellingen bedrijven formuleren en de maatregelen die zij nemen.

Uitsluiting op basis van klimaatengagement

Ook de informatie die MN verkrijgt uit het engagementprogramma helpt om inzicht te krijgen in welke bedrijven wel en niet bereid zijn om de noodzakelijke verduurzaming door te voeren. Bedrijven die onderdeel vormen van het engagementprogramma sluiten we uit als zij op de geplande evaluatiemomenten onvoldoende voortgang hebben laten zien. Verschillende bedrijven zijn zodoende uit de portefeuille verwijderd, waaronder een groot deel van de bedrijven in de olie- en gas sector.

Te doen

Mogelijke uitbreiding van uitsluitingen als gevolg van engagement

Het aantal uitsluitingen kan toenemen als daartoe aanleiding is. Daarnaast is MN van plan om met meer bedrijven en sectoren engagement te gaan voeren en de criteria voor huidige bedrijven in het programma mogelijk aan te scherpen.

Strategieherziening met mogelijke aanscherping klimaatcriteria

De verwachting is dat er steeds betere data beschikbaar komt die gebruikt kan worden voor klimaat-screensings. Zo is MN steeds beter in staat om achterblijvende bedrijven op het gebied van klimaat te identificeren en uit de portefeuille te verwijderen. De intentie is om de screenings aan te scherpen als hiervoor beter passende data beschikbaar is.

5.2 Bedrijfsobligatiefondsen

MN Fondsenbeheer beheert in totaal drie bedrijfsobligatiefondsen:

- Mn Services Euro Investment Grade Credit Fund.
- Mn Services Europees High Yield Fonds.
- Mn Services US High Yield Fonds.

Data bedrijfsobligatiefondsen

Gedaan

Meten CO₂-uitstoot

Sinds 2020 wordt de CO₂-uitstoot van de bedrijfsobligatiefondsen gemeten op basis van de PCAF-methodiek (Partnership for Carbon Accounting Financials).

Meten met sectorspecifieke maatstaven

Net als bij de aandelenfondsen, geldt ook voor de bedrijfsobligatiefondsen dat MN inzicht wil in of de bedrijven in deze portefeuille voldoende doen om de opwarming van de aarde te beperken. Van slechts een klein deel van de bedrijfsobligaties kan op dit moment de CO₂-performance worden gemeten met behulp van TPI. De verwachting is dat zulke data op korte termijn voor een bredere groep bedrijven beschikbaar komt.

Beoordelen van de kwaliteit van het klimaatbeleid van bedrijven

Ook voor bedrijven in de bedrijfsobligatiefondsen wordt de kwaliteit van het klimaatbeleid gemeten met behulp van (onderdelen van) de ESG-scores van dataprovider MSCI. Naast de MSCI data wordt ook van beheerders verwacht dat ze zelf ESG-aspecten van ondernemingen analyseren en meewegen in hun beleggingsbeslissingen.

Meten van omzet uit energieproductie met kolen en niet-conventionele productie van olie en gas

Bij nutsbedrijven wordt gemeten welk deel van omzet afkomstig is uit energieproductie met kolen en voor bedrijven in de olie- en gassector welk percentage van de omzet gerelateerd is aan niet-conventionele productiemethoden (zoals teerzanden en schaliegas). Zie ook de paragraaf over (des)investeren.

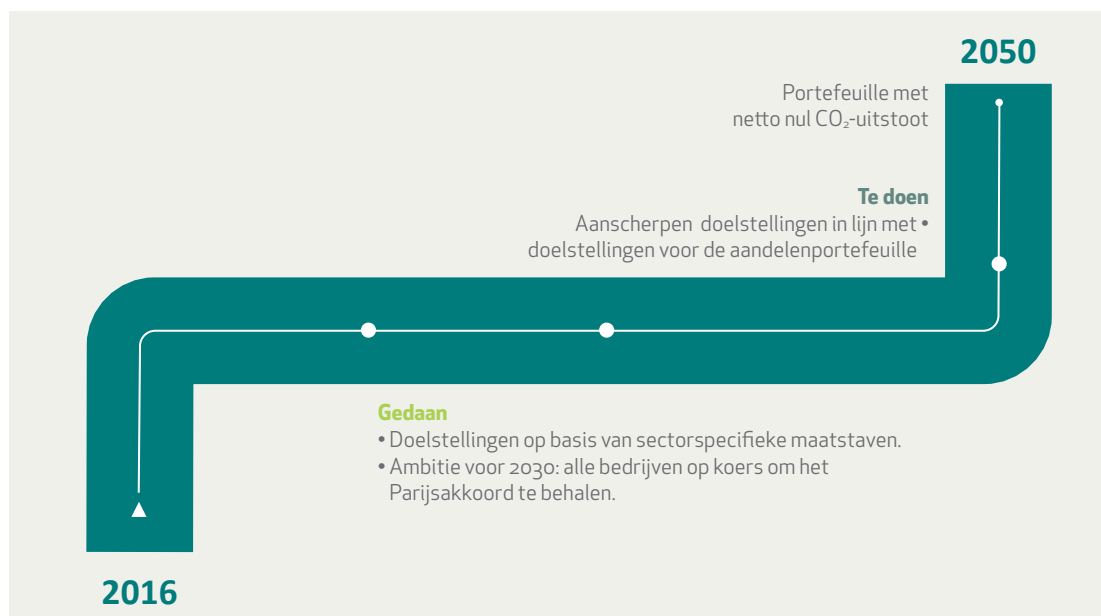
Meten van blootstelling aan groene obligaties

Tot slot wordt de exposure naar groene obligaties ('green bonds') gemeten. Per 31 december 2021 bestond 4,9% van de beleggingen in de bedrijfsobligatiefondsen uit green bonds.

Mee bezig**Inzicht vergroten in duurzaamheid van beleggingen, o.a. met scorecards**

MN streeft er naar inzicht in de kwaliteit van het klimaatbeleid van bedrijven verder te vergroten, onder andere met behulp van de eerder bij aandelen genoemde sectorspecifieke scorekaarten. Met deze scorecards wordt niet alleen inzicht verkregen in wat bedrijven uitstoten en welke doelstellingen zij gezet hebben, maar ook geanalyseerd of de acties die zij nemen passen bij deze doelstellingen.

Doelstellingen bedrijfsobligatiefondsen

Gedaan

Doelstellingen op basis van sectorspecifieke maatstaven

CO₂-reductiedoelstellingen per sector worden toegepast op de obligatieportefeuilles.

Sector	Meeteenheid	Doelstelling
Luchtvaartmaatschappijen	Gram CO ₂ per RTK (Revenue tonne kilometres)	616,00
Aluminiumproducenten	Ton CO _{2e} per geproduceerde ton aluminium	4,73 ³
Autofabrikanten	Gemiddelde uitstoot van nieuw geproduceerde auto's in gram CO ₂ per kilometer	30,68 ⁴
Cementproducenten	Ton CO ₂ per geproduceerde ton cementproduct	0,42
Elektrische nutsbedrijven	Ton CO _{2e} per geproduceerde megawattuur energie	0,14
Olie- & Gasindustrie	Gram CO _{2e} per geproduceerde megajoule energie	40,95
Staalproducenten	Ton CO ₂ per geproduceerde ton staal	1,13

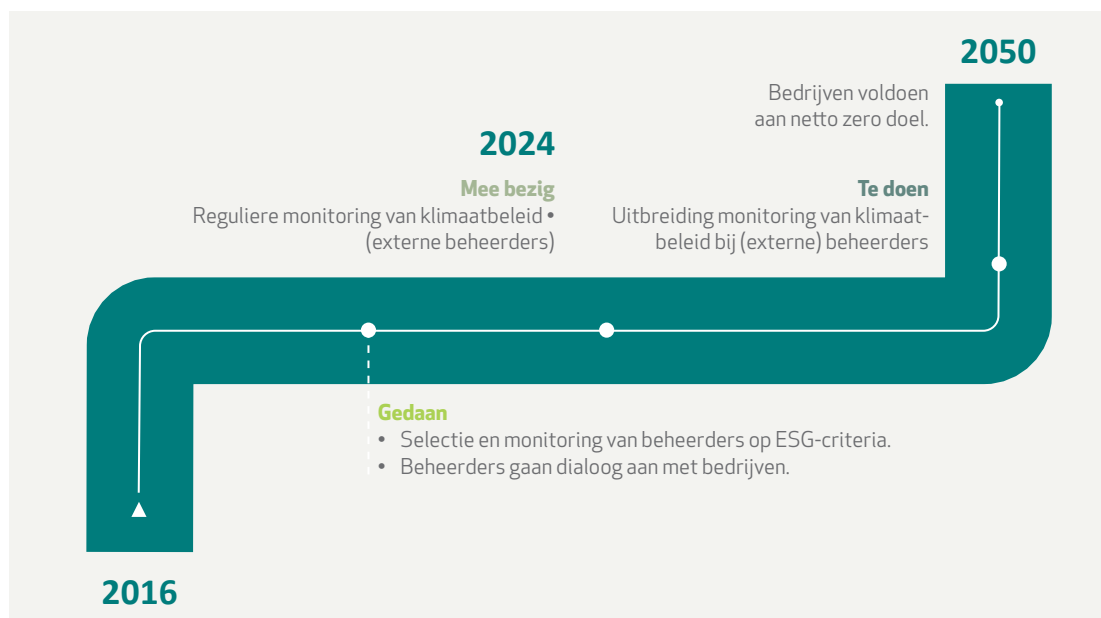
Te doen

Aanscherpen doelstellingen in lijn met doelstellingen voor de aandelenportefeuille

Voor de bedrijven in de bedrijfsobligatiefondsen worden dezelfde klimaatdoelstellingen gehanteerd als voor de bedrijven in de aandelenfondsen.

Druk bedrijfsobligatiefondsen

Gedaan

Selectie en monitoring van beheerders op ESG-criteria

Bij externe bedrijfsobligatiefondsen wordt aangestuurd op een lagere CO₂-uitstoot door beheerders te selecteren die zich inzetten voor CO₂-reductie en hen waar nodig te motiveren om ambitieuzere stappen te nemen. Beheerders kunnen invulling geven aan het klimaatbeleid door bedrijven te financieren die een toereikend klimaatbeleid hebben, door het uitsluiten van niet-duurzame ondernemingen en door met uitgevende instellingen in gesprek te gaan.

Bij de aanstelling van een nieuwe beheerder wordt onder meer gekeken naar in welke mate ESG-factoren worden meegewogen in het beleggingsproces, de kwaliteit van de rapportage hieromtrent en concrete voorbeelden die de beheerder kan laten zien. Ook wordt specifiek meegewogen in welke mate het onderwerp energietransitie wordt meegenomen in het investeringsproces. Daarnaast moet de beheerder voldoen aan de in hoofdstuk 4 genoemde Minimale ESG-eisen.

Het ESG-beleid van de beheerder wordt jaarlijks geëvalueerd en besproken. Als er sprake is van een minder sterk ESG-beleid, dan wordt de beheerder hier op aangesproken.

Beheerders gaan dialoog aan met bedrijven

Bedrijfsobligatiehouders hebben geen stemrecht zoals aandeelhouders dat hebben.

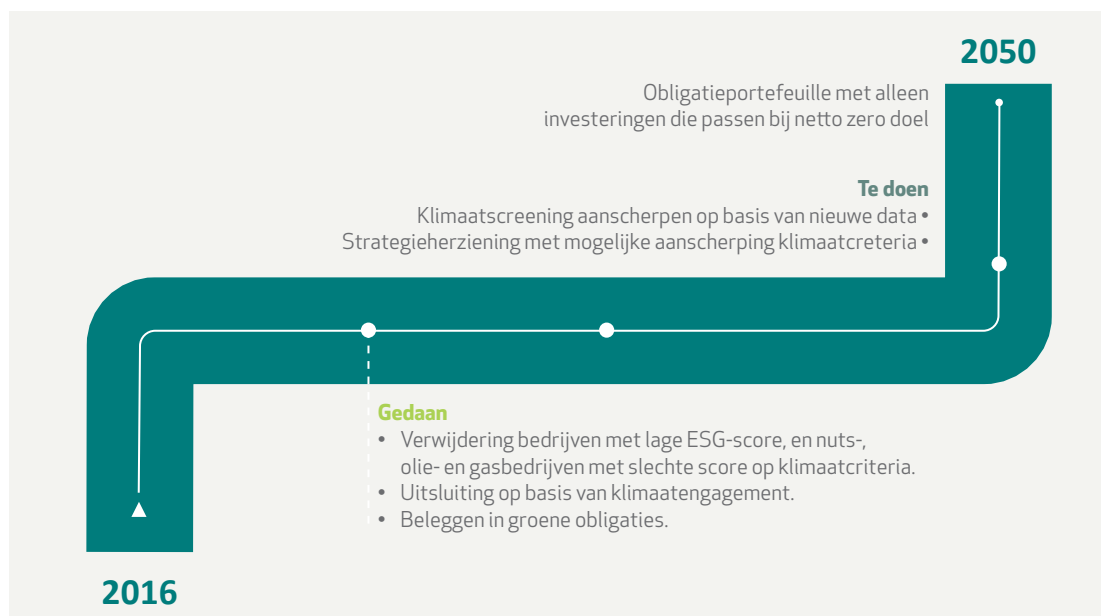
Het engagementprogramma dat MN namens fondsdeelnemers uitvoert is momenteel gericht op de aandelenbeleggingen, vanuit de aanname dat deze route meer impact heeft. De externe managers die beleggen in bedrijfsobligaties, kunnen bedrijven wel aanspreken aan op hun klimaatbeleid. Zij hebben doorgaans regelmatig contact met de bedrijven waarin zij investeren. Als zij het niet eens zijn met het gevoerde klimaatbeleid en daarom het bedrijf geen of beperkt geld willen lenen, maken zij dit vaak kenbaar.

Te doen

Uitbreiding monitoring van klimaatbeleid bij (externe) beheerders

De verwachting is dat de beoordelingscriteria ten aanzien van het klimaatbeleid van beheerders in de toekomst opnieuw aangescherpt worden, naar mate de standaard voor een goed klimaatbeleid zich verder ontwikkelt.

(Des)investeren bedrijfsobligatiefondsen

Gedaan

Uitsluiting op basis van klimaatengagement

Bedrijven in de MN obligatiefondsen kunnen uitgesloten worden wanneer er onvoldoende voortgang wordt geboekt met engagement in de aandelenfondsen. In dat geval worden obligaties van de desbetreffende bedrijven niet langer opgenomen in de portefeuilles. De verwachting is dat de omvang van deze uitsluitingen toe zal nemen, als gevolg van een uitbreiding van het engagementprogramma en een aanscherping van de eisen die aan de bedrijven gesteld worden.

Beleggen in groene obligaties

Aan de actieve managers wordt gevraagd om bij een vergelijkbare rendementsverwachting de voorkeur te geven aan green, social of sustainable bonds. Het geldt dat met deze obligaties wordt opgehaald moet door deze bedrijven worden geïnvesteerd in activiteiten die bijdragen aan verduurzaming van de bedrijfsvoering of het oplossen van een maatschappelijk probleem.

MN vindt het echter belangrijker om te kijken naar wat een bedrijf op totaalniveau doet. Liever een reguliere obligatie van een bedrijf met een sterk klimaatbeleid dan een groene obligatie van een bedrijf dat sterk achterblijft. Daarom is er geen harde doelstelling geformuleerd als het gaat om het opbouwen van posities in green, social of sustainable bonds.

Verwijdering bedrijven met lage ESG-score, en nuts-, olie- en gasbedrijven met slechte score op klimaatcriteria

In de bedrijfsobligatiefondsen is het plan om per eind 2022 een aantal klimaatgerelateerde screenings te implementeren. Voor het investment grade-fonds worden bedrijven met een MSCI ESG rating lager dan BBB uitgesloten. Voor de beleggingen in hoogrentende bedrijfs-obligatiefondsen is de grens BB.

Binnen de bedrijfsobligatiefondsen wordt ook belegd in private bedrijven. Voor veel private bedrijven is geen MSCI ESG rating beschikbaar. In dat geval vraagt MN de externa managers om het bedrijf alleen op te nemen als deze op basis van de eigen ESG-beoordeling van de manager een ESG-score heeft die vergelijkbaar is met een MSCI ESG rating van BBB of hoger (of BB voor hoogrentend).

De bedrijfsobligatiefondsen hebben nog twee klimaatscreenings:

- In nutsbedrijven, waarvan de omzet voor meer dan 30% bestaat uit energieopwekking met behulp van kolen, wordt niet belegd.
- Bedrijven die meer dan 10% van de omzet halen uit niet-conventionele olie- en (zoals teerzanden en schaliegas) worden uitgesloten.

De verwachting is dat de CO₂-uitstoot van de bedrijfsobligatiefondsen als gevolg van deze screenings zal dalen. De impact is nog niet terug te zien in de CO₂-rapportages, omdat de screenings recent zijn geïmplementeerd.

Te doen

Klimaatscreening aanscherpen op basis van nieuwe data

Naar mate de datakwaliteit en beschikbaarheid toeneemt, verwachten we de klimaatscreenings verder te kunnen aanscherpen. Bij voorkeur wordt gebruik gemaakt, net als in de aandelenfondsen, van vooruitblikkende data. Voor de ontwikkeling van klimaatscreenings wordt samengewerkt met de beheerders van de obligatiefondsen.

Strategieherziening met mogelijke aanscherping klimaatcriteria

De intentie is om onze screenings aan te scherpen als hiervoor beter passende data beschikbaar is.

5.3 Opkomende landen staatsobligaties

MN beheert twee fondsen waarmee wordt belegd in staatsobligaties van opkomende landen:

- Het Mn Services Obligatiefonds Emerging Markets obligatiefonds HC.
- Het Mn Services Obligatiefonds Emerging Markets obligatiefonds LC.

1.1 Data

Gedaan

Meten van klimaatrisico's met ND-GAIN data

Sinds 2018 worden klimaatrisico's voor staatsobligaties gemeten met behulp van de score op de ND-GAIN index. Deze score geeft een inschatting van de kwetsbaarheid van een land voor de negatieve gevolgen van klimaatverandering. Vooral landen met ongunstige geografische kenmerken en beperkte capaciteit en middelen om zich te beschermen tegen een negatieve klimaatimpact lopen grote risico's en scoren slecht op deze maatstaf.

Meten van de CO₂-uitstoot

Voor verschillende klanten van MN wordt vanaf 2023 de uitstoot van de staatsobligatieportefeuille gemeten in lijn met de verplichtingen vanuit SFDR, op basis van de uitstoot versus het bruto binnenlands product.

Meten van alignment met een 1,5 graden pad

Om een beleid te implementeren dat gericht is op het beperken van klimaatverandering, hebben we data nodig die laat zien welke bijdrage landen leveren aan het bereiken van de doelstellingen van het Parijsakkoord. De huidige carbon footprint van een land geeft onvoldoende informatie om te bepalen of een land een voldoende grote bijdrage levert. Net als voor bedrijven, willen we ook vooruitkijkende elementen meewegen in de beoordeling. Bijvoorbeeld of een land passende CO₂-reductiedoelstellingen heeft gezet, investeert in hernieuwbare energie en zich inzet om het gebruik van fossiele brandstoffen af te bouwen. De mate van alignment van landen meten we momenteel met behulp van de German Watch Climate Change Performance index.

1.2 Doelstellingen

Gedaan

Ambitie: de landen waarin we investeren middels staatsobligaties en obligaties van staatsbedrijven liggen per uiterlijk 2040 op koers voor een 1,5 graden pad

Om de doelen van het Parijsakkoord te behalen, is het cruciaal dat overheden hun verantwoordelijkheid nemen en een beleid implementeren dat past bij een 1,5 graden pad. Deze ambitie geeft richting aan de acties die we nemen. We zetten de instrumenten die we hiervoor tot onze beschikking hebben in met de intentie om overheden richting het 1,5 graden pad te brengen. Tegelijkertijd is invloed die we hebben op het behalen van deze ambitie beperkt, zoals we hieronder toelichten. Daarom spreken we van een ambitie in plaats van een doelstelling voor deze beleggingscategorie.

Of we de bovenstaande ambitie kunnen behalen, is afhankelijk van de mate waarin overheden de afspraken die gemaakt zijn in het kader van het Parijsakkoord nakomen. We kunnen overheden stimuleren om de afspraken die gemaakt zijn in het kader van het Parijsakkoord na te komen middels verschillende vormen van engagement. Besluitvorming binnen een land is echter een complex proces, waarbinnen veel actoren invloed uitoefenen. Denk hierbij aan de regering, de ministeries, het parlement, maatschappelijke organisaties etc. Financiële instellingen hebben slechts een beperkte rol binnen het besluitvormingsproces van overheden. Het is daarom onwaarschijnlijk dat wij als financiële instelling een grote invloed hebben op het klimaatbeleid van overheden.

Als overheden te weinig doen om de uitstoot te reduceren, kunnen we de bovenstaande ambitie enkel behalen door niet meer te investeren in overheden die niet op koers liggen. Zoals ook voor andere beleggingscategorieën geldt, moet het risico-rendementsprofiel van onze beleggingen wel passend blijven bij onze rol als pensioenbelegger. De impact van een beperking van het belegbare universum op het risicorendementsprofiel van onze beleggingen in staatsobligaties is al snel groot, omdat het aantal landen dat voor pensioenfondsen passende staatsobligaties uitgeeft beperkt is. Concentratierisico's nemen al snel toe als het belegbare universum verder wordt ingeperkt. Dit betekent dat er beperkte mogelijkheden zijn om te sturen op onze ambitie middels screenings.

1.3 Druk

Gedaan

Selectie en monitoring van managers op ESG aspecten

Bij de aanstelling van een nieuwe beheerder wordt onder meer gekeken naar in welke mate ESG-factoren worden meegewogen in het beleggingsproces, de kwaliteit van de rapportage hieromtrent en concrete voorbeelden die de beheerder kan laten zien.

Beheerders kunnen besluiten om allocaties aan te passen op basis van ESG kenmerken van de beleggingen, waaronder klimaataspecten. Voor beheerders van EMD portefeuilles is het gebruikelijk om in gesprek te gaan met overheden over hun beleid, waar ook ESG aspecten in meegenomen kunnen worden. Minimale ESG-eisen die aan iedere beheerder gesteld worden, zijn:

- De beheerder is UNPRI ondertekenaar.
- De beheerder heeft een Asset-Class-specifiek Verantwoord Beleggen beleid.
- ESG-factoren worden geïntegreerd in het beleggingsproces.

Alle beheerders worden tenminste op jaarbasis beoordeeld op verschillende criteria, waaronder ESG criteria. In de beoordeling wordt bijvoorbeeld meegewogen of de manager actief participeert in samenwerkingsverbanden op het gebied van ESG, of de beheerder een nuttige sparring partner is voor het doorontwikkelen van het verantwoord beleggen beleid van MN voor de beleggingscategorie en of de beheerder de ESG databronnen die gebruikt worden regelmatig evalueert. Als er sprake is van een minder sterke performance op de ESG criteria, dan gaan we hierover met de beheerder in gesprek.

Aanspreken van overheden op bijdrage aan energietransitie

We oefenen druk uit op overheden samen met andere investeerders door hen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden. Doorgaans wordt dit gedaan in samenwerking met andere investeerders. Bijvoorbeeld door een algemene brief te ondertekenen die overheden oproept om de klimaatambities

te ondertekenen (zoals deze brief in 2021), maar ook door overheden op meer specifieke onderwerpen aan te spreken in het kader van ons klimaatengagementprogramma. Ook spreken de beheerders van de EMD portefeuilles in sommige gevallen overheden aan op hun bijdrage aan de energietransitie.

Lobbyactiviteiten voor een ambitieus en effectief klimaatbeleid

Door de EU en in Nederland wordt nieuwe regelgeving uitgewerkt voor verschillende sectoren, waaronder de financiële sector, met als doel de energietransitie te stimuleren en de doelstellingen van het Parijsakkoord te behalen. We willen dat nieuwe regelgeving daadwerkelijk helpt en effectief een bijdrage levert aan de energietransitie. Daarom mengen wij ons actief in het debat hieromtrent en doen we regelmatig voorstellen ter verbetering. Ook op dit gebied zoeken we samenwerking op met andere financiële instellingen, bijvoorbeeld via de Pensioenfederatie.

1.4 (Des)investeren

Gedaan

Selectie op basis van de ND-GAIN beoordeling

Om te bepalen in welke landen wel en niet geïnvesteerd wordt, wordt gebruik gemaakt van een landenraamwerk, waarmee landen worden beoordeeld op ESG aspecten. Onderdeel hiervan is een screening op basis van de ND-Gain index score. Hiermee is de intentie om klimaatrisico's te reduceren. Er wordt niet geïnvesteerd in staatsobligaties van landen in de EMD portefeuille die op de ND-GAIN Vulnerability index een score behalen die lager is dan 60 en op de ND-GAIN Readiness Index een score behalen van minder dan 30.

Voorkeur voor green bonds bij gelijke geschiktheid

Aan de beheerders wordt gevraagd om als er keuze is tussen meerdere obligaties die even passend zijn in de portefeuillecontext (bij gelijke geschiktheid) de voorkeur te geven aan green, social en sustainability linked bonds. Investeren in groene staatsobligaties kan een (subtiele) positieve bijdrage aan de energietransitie teweeg brengen, in die zin dat dit overheden kan motiveren om te rapporteren over de klimaatimpact van hun investeringen, en ook bedrijven kan stimuleren om green bonds uit te geven. Belangrijker dan de vraag of een obligatie een groen label heeft, vindt MN echter wat een land op totaalniveau doet.

Te doen

Selectie op een alignment indicator

MN verwacht per 2024 een screening te implementeren waardoor staatsobligaties van landen die zeer slecht presteren op de German Watch Climate Change Performance index in principe niet in de portefeuille opgenomen worden. Een uitzondering kan bijvoorbeeld gemaakt worden als de impact van uitsluiting op het risico-rendementsprofiel (te) groot wordt ingeschat.

5.4 Infrastructuurfonds

MN Fondsenbeheer beheert een aandelenfonds voor infrastructuur: Mn Services Infrastructuur Aandelenfonds. Dit fonds heeft op dit moment nog geen klimaatbeleid. Bij de volgende strategieherziening wil MN in gesprek met de pensioenfondsen om hier invulling aan te geven. De bedoeling is om binnen de infrastructuurportefeuille meer beleggingen op te nemen die de energietransitie aanjagen.

Data infrastructuurfonds

Te doen

Metten van investeringen in het thema hernieuwbare energie

De ambitie is dat de infrastructuurportefeuille een belangrijke bijdrage gaat leveren aan de energietransitie door te investeren in bijvoorbeeld de aanleg van windmolenparken en zonnepanelen. Ook zal het deel in de portefeuille, dat positief bijdraagt aan het oplossen van de klimaatproblematiek, zorgvuldig moeten worden gemeten, net als de CO₂ die hiermee wordt bespaard.

De vermeden CO₂-uitstoot dient daarbij door de managers berekend te worden door de geproduceerde MWh energie te relateren aan het CO₂-equivalent van de generieke energiemix (uit onder andere kolen en gas) uit het betreffende land.

Metten operationele CO₂-uitstoot

Op dit moment zijn er beperkte mogelijkheden om inzicht te krijgen in de operationele CO₂-voetafdruk van de infrastructuurbeleggingen. Het streven is om deze informatie, samen met de fondsbeheerders, zoveel mogelijk te verzamelen. Meer standaardisering in rapportages (bijvoorbeeld dankzij wetgeving) kunnen daaraan bijdragen. Aandacht voor alle vormen van uitstoot is daarbij relevant, omdat infrastructuur doorgaans een hoge indirecte uitstoot kan veroorzaken. Denk bijvoorbeeld aan wegen, havens of vliegvelden.

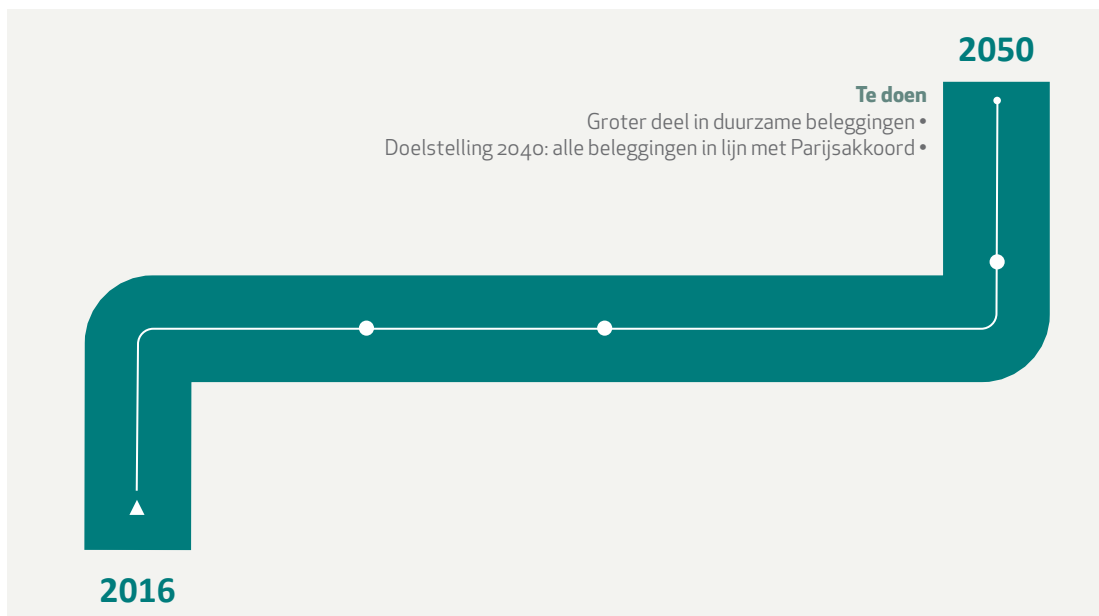
Meten CO₂-uitstoot die vrijkomt bij bouw

Naast operationele CO₂-uitstoot is tevens de CO₂-uitstoot die vrijkomt bij de ontwikkeling van infrastructuur doorgaans significant. Ook deze is nog moeilijk te meten. Een opdrachtgever van MN heeft aangegeven inzicht te willen vergroten in de CO₂-voetafdruk van de bouw van infrastructuur.

Meten in hoeverre beleggingen bijdragen aan het Akkoord van Parijs

MN beoogt de uitstoot van infrastructuurbeleggingen te beoordelen op basis van de doelstellingen van het Parijsakkoord. Om dit te kunnen meten, zal onderzoek gedaan worden naar de mogelijkheid om data te gebruiken ontwikkeld door initiatieven zoals UNPRI, SFDR, SBT en het Data Convergence Initiative.

Doelstellingen infrastructuurfonds

Te doen

Groter deel in duurzame beleggingen

MN gaat met opdrachtgevers bepalen welk deel van de infrastructuurportefeuille minimaal belegd moet zijn in projecten die positief bijdragen aan de energietransitie, zoals zonne- en windparken.

Doelstelling 2040: in lijn met Parijsakkoord

MN heeft de ambitie om de uitstootintensiteit van de beleggingen in infrastructuur uiterlijk per 2040 in lijn te brengen met het Parijsakkoord.

Druk infrastructuurfonds

Gedaan

Selectie en monitoring van beheerders op basis van ESG-criteria

Bij het aanstellen van externe managers wordt gekeken naar of zij voldoende ESG-factoren meenemen in hun beleggingsproces. Daarnaast moet de beheerder de UNPRI hebben ondertekend.

Te doen

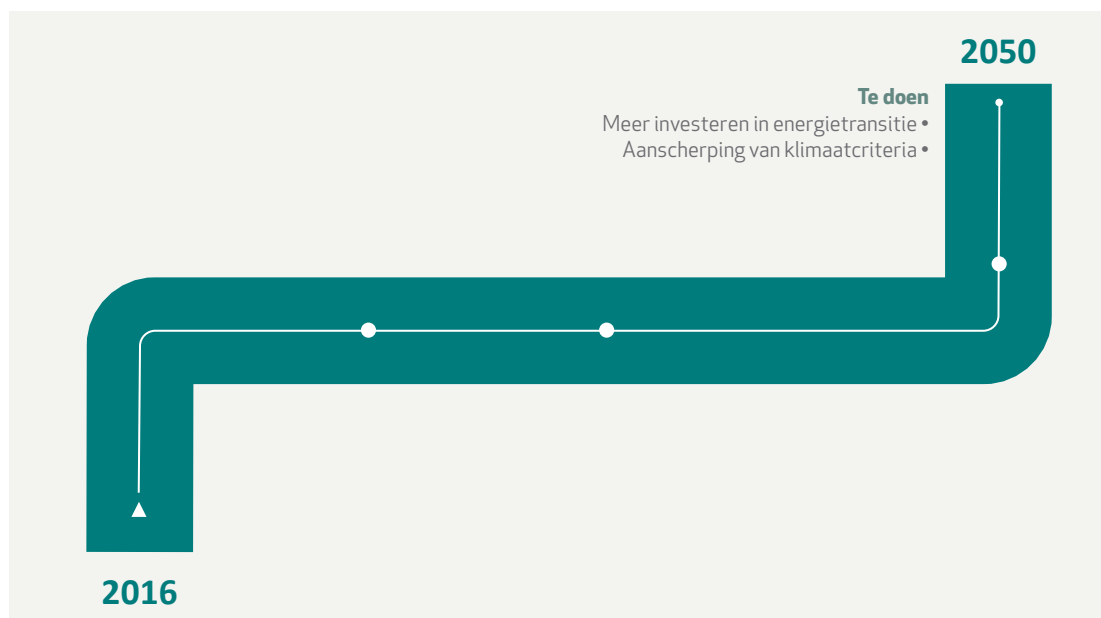
Stimuleren van managers om passende routekaarten op te stellen

Met de externe managers wordt gesproken over hoe de duurzaamheid van beleggingen in het fonds ervoor staat in vergelijking met soortgelijke beleggingen. Naar aanleiding hiervan kunnen verbeterplannen worden opgesteld met de managers. Ook zal worden besproken over nieuwe standaarden en benchmarks en hoe deze gevolgen kunnen hebben voor het beleggingsbeleid.

Uitbreiding monitoring van klimaatbeleid beheerders

Naarmate meetstandaarden voor CO₂-uitstoot en beleidsmethodes omtrent reductie zich verder ontwikkelen voor de infrastructuurmarkt, scherpt MN de klimaatcriteria in het monitoring- en selectieproces en de mandaten verder aan.

(Des)investeren infrastructuurfonds

Te doen

Meer investeren in energietransitie

Als de doelstellingen en mandaten het toelaten, kan er meer geïnvesteerd worden in infrastructuurprojecten die bijdragen aan de energietransitie.

Aanscherping van klimaatcriteria

Als data en reductiemethodes op orde zijn, kan ook kritischer worden gekeken naar waar niet in wordt belegd, zoals energie-inefficiënte infrastructuur.

6. Assetmanagement

MN doet zelf (een deel van) het beheer in de beleggingscategorieën:

- Aandelen
- Vastrentende waardes

Bij een deel daarvan heeft MN binnen de gestelde kaders ruimte om klimaataspecten mee te wegen in beleggingsbeslissingen. Dit geldt voor het mandaat De Betrokken Belegger en de investmentgrade-bedrijfsobligatiemandaten.

MN voert ook het beheer uit voor een passief mandaat voor Europese aandelen. Binnen dit product heeft MN als directe vermogensbeheer echter geen mogelijkheden om naar eigen inzicht klimaataspecten mee te wegen. Klimaatcriteria worden voor dit product in de benchmark verwerkt, die door de beheerder wordt gevolgd.

De Betrokken Belegger

De Betrokken Belegger-portefeuille bestaat uit een beperkt aantal beleggingen (circa 30 bedrijven) waarin ESG-overwegingen van opdrachtgevers leidend zijn. Het gaat hier om een actieve beleggings-aanpak. Dit betekent dat de aandelen doelbewust worden gekocht en verkocht op basis van financiële en maatschappelijke aspecten, zoals het klimaat. Er geldt een ondergrens ten aanzien van de ESG-prestaties waaraan alle beleggingen in dit mandaat moeten voldoen. Uit de poule van aandelen die daaraan voldoet, wordt een bewuste keuze gemaakt voor welke wel of niet in de portefeuille komt. Bij het beoordelen van de bedrijven is de overtuiging dat ondernemingen met een negatieve impact op duurzaamheid dit niet kunnen compenseren door middel van een positieve impact op andere factoren, zoals sociale of bestuurlijke.

Investment Grade Bedrijfsobligaties

Ondernemingen met ondermaatse prestaties op ESG-gebied worden uitgesloten van opname in de beleggingsportefeuille voor bedrijfsobligaties. De duurzaamheid van de bedrijfsvoering van ondernemingen wordt beoordeeld op basis van verschillende onderwerpen zoals CO₂-uitstoot, energieverbruik, klimaatdoelstellingen en klimaatbeleid. Ook wordt specifiek gekeken naar ondernemingen met activiteiten die een grote impact kunnen hebben op het milieu. De eigen ontwikkelde benchmark wordt periodiek aangepast door ondernemingen uit te sluiten op basis van ESG-kenmerken, zoals klimaat. De beheerder kan maximaal 10% buiten de benchmark beleggen in ondernemingen zonder een dergelijke score. Echter, deze ondernemingen moeten op basis van de eigen ESG-beoordeling van de beheerder minimaal vergelijkbaar presteren met de ondergrens die voor de ondernemingen met een score geldt. Daarnaast worden nutsondernemingen die meer dan 30% van hun energieopwekking halen uit kolen en ondernemingen die meer dan 10% van hun omzet uit onconventionele olie- en gas activiteiten behalen uitgesloten van opname in de benchmark.

Ondernemingen worden ook kwalitatief beoordeeld op ESG-thema's als onderdeel van de kredietbeoordeling. Deze beoordeling wordt gemaakt voor alle bedrijven, inclusief off-benchmark bedrijven. In deze beoordeling wordt gekeken naar voor de onderneming belangrijke ESG thema's op basis waarvan risico's, maar ook kansen worden geïdentificeerd.

Klimaataspecten worden meegenomen wanneer de analist deze als materieel acht voor de onderneming. De belangrijkste klimaatrisico's hebben betrekking op lucht-, bodem- en watervervuiling, waterschaarste, regulering van broeikasgasemissies en natuurrampen. Bedrijven worden door de beheerder uitgesloten wanneer klimaatrisico's hoog zijn en het bedrijf niet genoeg maatregelen neemt om deze risico's te mitigeren.

Behalve het meenemen van klimaat in de beoordeling van bedrijven, wordt er ook specifiek belegd in *green*, *sustainable* en *sustainability-linked* bonds. De ambitie is dat het percentage green, en sustainability bonds in de portefeuille groter is dan in de benchmark.

www.mn.nl